

VALITUS ja VAATIMUS TÄYTÄNTÖÖNPANON KIELTÄMISEKSI 4.5.2018

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry
Kansankatu 8
96100 Rovaniemi
puh. 040 823 2443
sähköp. lappi@sll.fi

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

pohjois-suomi.hao@oikeus.fi

Päätös johon haetaan muutosta

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) päätös kaivosluvan (Kaivoksen apualue) myöntämisestä ja määräys täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta 5.4.2018, lupatunnus KL2017:0002, Kaiv nro 5965, Kittilä. Hakija Agnico Eagle Finland Oy. (Liite 1.)

Selvitys valitusajasta

Päätös on annettu 5.4.2018 ja valitusaika (30 vrk) lasketaan sitä päivää lukuun ottamatta. Siten valitusaika päättyy ma 7.5.

Vaatimukset

- 1) Ensisijaisesti vaadimme TUKES:n päätöksen KL2017:0002 kumoamista luonnonsuojelu- ja kaivoslain vastaisena.
- 2) Toissijaisesti vaadimme asian palauttamista lupaviranomaiselle uuteen käsittelyyn, kunnes luvan edellytyksenä olevat virheet on korjattu ja ympäristön vaikutusten arviointi on asianmukaisesti saatettu loppuun.
- 3) Lisäksi vaadimme TUKES:n samalla päätöksellä myöntämän täytäntöönpanomääräyksen välitöntä kumoamista. Purkuputken rakentaminen on alueella kiellettävä, kunnes kaivoslain 11§ ja luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi on saatu asianmukaisesti päätökseen ja valituksemme on ratkaistu.
- 4) Vaadimme myös asianmukaisia yleisten ja yksityisten edulle aiheutuvien vahinkojen korvaamista.

Tausta

Kaivosyhtiö on hakenut kaivoslain 169§ mukaista lupaa purkuputken rakentamistöiden aloittamiseksi muutoksenhausta huolimatta. Yhtiö on käynnistänyt ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisen lupamenettelyn purkuputken rakentamiseksi ja käsiteltyjen jätevesien johtamiseksi Loukisen pääuomaan. YVA-lausunnossamme jo kritisoimme sitä, että kaivoksen laajenuksessa rakennettava purkuputken selvitys oli tehty ympäristövaikutusten arviointiprosessista erillisenä menettelynä (ks. Liite 2.). Kaivosyhtiön lupahakemuksessa TUKES:lle purkuputkijoinnista on sittemmin lisäksi muutettu (ks. valituksen perustelut). Luonnon monimuotoisuuden kannalta huomioitavista kohteista YVA:ssa esitetyn linjauksen alle jää uhanalaisia ja silmälläpidettäviä luontotyyppisiä sekä suojellun lapinleikin esiintymä, jonka hävittämiseen yhtiö on käynnistänyt luonnonsuojelulain 49§ mukaisen lupamenettelyn.

Purkuputken rakentamisen vaikutusten arviointi tulee tarkastella osana koko kokonaisuutta eikä siitä tule tehdä erikseen päätöksiä muutoksenhausta huolimatta. Purkuputken osalta ei YVA:ssa tarkastella erillisiä hankevaihtoehtoja, vaan kaivosyhtiö esittää sen ympäristövaikutusten lievennyskeinona. Perustelua väittämälle, sekä riittäviä ympäristön vaikutusten tarkastelua purkuputken osalta ei kuitenkaan ole YVA:ssa esitetty. Prosessivesien käsittelylaitoksen rakentaminen Suurkuusikon alueelle on ympäristön kannalta positiivinen investointi. On kuitenkin tarpeen edelleen tarkastella riskien ennaltaehkäisemiseksi mm. purkuputken varteen lisäpumppaamon tarvetta tai jätevesien lisäpuhdistusvaihtoehtoja. Käsitellyt prosessivedet (joissa on haitta-aineita) aiotaan johtaa putkella Loukisen pääuomaan, josta ne joutuvat suoraan Natura 2000-asetuksella suojeltuun Ounasjokeen. Purkuputkella halutaan siis siirtää kaivosvesien kuormittavan Seurujoen sijaan haittavaikutukset suoraan Ounasjoelle. Koska YVA-selostuksessa todetaan purkuputken rakentamisvaiheen vaikutusten kuuluvan hankkeen merkittävimpiin vaikutuksiin, olisi purkuputken tullut olla mukana varsinaisissa arvioitavissa vaihtoehtoissa. Tällaista uutta rakennelmaa ei voi pitää pelkästään hankkeen lievennyskeinona, koska se itsessään aiheuttaa myös merkittäviä ympäristövaikutuksia vesiluonnolle mm. uhkia erittäin uhanalaisille ja vaarantuneille vaelluskalakannoille sekä maalla purkuputken rakentamisalueella uhanalaisille ja silmälläpidettäville luontotyypeille ja luonnonsuojelulla suojelluille lajeille.

Perustelut vaatimuksille

1) Ensisijaisesti vaadimme TUKES:n päätöksen kumoamista. Toiminnan aloittaminen tekisi muutoksenhaun tyhjäksi. Purkuputken rakentaminen aiheuttaa kaivoslain 11§ ja luonnonsuojelulain 65§ mukaisia pysyviä muutoksia ja haittoja ympäristössä. Tätä korostaa luvassa vakuuden suhteen myönnetty oikeus jättää putken maanlaiset osat pysyvästi luontoon. Putken käyttö aiheuttaisi hyvin pysyvää vahinkoa esimerkiksi joen sedimenteille ja pohjaeliöille. Vahingot joen pohjalle on osoitettu jo nykyisessä toiminnassa. Lupaprosessissa ei ole uskottavasti esitetty EU:n Natura-alueeksi liitetyn Ounasjoen luontoarvoja vaarantavia vaikutuksia. Kaivoslain 3 §:n mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on lisäksi noudatettava mm. luonnonsuojelulakia. Luonnonsuojelulain 64 a §:n mukaan Natura-alueen merkittävä heikentäminen on kielletty. Saman lain 65 §:n 1 momentin mukaan ”jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon

ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan *on asianmukaisella tavalla* arvioitava nämä vaikutukset. Saman pykälän 2 momentin mukaan ”luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän *viranomaisen on valvottava*, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään”. Tämän vuoksi toiminnan aloittaminen muutoksenhausta huolimatta ei ole kohtuullista.

2) Toissijaisesti vaadimme asian palauttamista lupaviranomaiselle uuteen käsittelyyn, kunnes luvan virheet on korjattu ja ympäristövaikutusten arviointi on asianmukaisesti saatettu loppuun.

Luvan lailliset ongelmat ja virheet:

a) Luvassa on tarkoitus myöntää oikeuksia purkureitin kiinteistöihin sekä alueisiin. Ilmeiset kuulutusvirheet ja virheellinen hallintomenettely luvan suhteen ovat erittäin huolestuttavia, etenkin kun jo alun perin kaivosalueen laajentamisen suunnittelun vaiheessa pyydettiin lupaa poiketa laajennusalueen kaavoittamisesta. Kaavoittaminen on keskeinen väline välttää tämän kaltaisia virheitä. Lupa sisältää merkittäviä ilmeisen virheellisiä ja harhaanjohtavia tietoja, joiden takia se on hylättävä. Virheellisyydet tarkoittavat haitankärsijöiden ja luonnonsuojelujärjestöjen oikeuksien loukkaamista myös kuulutusvirheenä. On epäselvää mihin luontoalueisiin, kiinteistöihin ja mihin niiden alueisiin lupa kohdistuisi. Kuulutusvirheet ja virheellinen hallintomenettely loukkaavat asianomaisten oikeuksia vakavasti. Virheistä johtuen oikeudet ovat epäselvät ja ristiriitaiset.

a1) Luvan kartta on epämääräinen ja siitä puuttuvat maaston yksityiskohdat tavalla, joka tekee erittäin hankalaksi sen alueen hahmottamisen, johon lupa kohdistuu. Saadakseen selville putken reitin maastossa asianomainen joutuisi kopioimaan ja siirtämään kaivosalueen ja reitin maastokartalle. Kartan mittakaava ei ole riittävä alueiden osoittamiseen ja karkea viivanleveys tekee kartasta tulkinvaraisen. Vertailun vuoksi tarkkuudeltaan riittävä kartta on Kartta 4 Liitteessä 3.

a2) Luvassa olevassa kiinteistölistauksessa on virheellisiä kiinteistönumeroita. Kolme kiinteistönumeroa on ilmoitettu kaksi kertaa eri kiinteistönimillä. Lisäksi luvasta puuttuu kaksi ympäristövaikutusten arvioinnissa (YVA:ssa, ks. myös kohta b) mainittua kiinteistönumeroa ja siinä yksi kiinteistönumero, joka ei ole YVA:ssa. YVA:ssa on kolme kaivosalueen kiinteistöä, joita ei mainita valituksen alaisessa päätöksessä, mutta joiden omistajien olisi ilmeisen hyvä syy tietää purkuputken rakentamisesta alueellaan sekä sen mahdollisesta jättämisestä maaperään.

Luvassa on tarkoitus myöntää oikeuksia purkuputkireitin kiinteistöihin sekä alueisiin. Virheistä johtuen oikeudet ovat epäselvät ja ristiriitaiset.

b) Kaivoslaki edellyttää ympäristövaikutusten arviointia (YVA) kaivoslupaa myönnettäessä. YVA puuttuu vähintäänkin merkittävältä osalta luvassa esitetystä purkuputken reitistä, joten YVA ei ole luvassa esitetylle toiminnalle. Luvassa esitetään, että yhteysviranomaisena olisi antanut 24.3.2017 lausunnon kyseistä purkuputkea koskevassa YVA asiassa (asian diaarinumero puuttuu). Ympäristöhallinnon sivulla on Kittilän kaivoksen purkuputkea jossain määrin käsittelevä YVA, josta Lapin ELY on antanut lausunnon kyseisenä päivänä (Liite 4.).

<http://www.ymparisto.fi/fi->

[FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Ymparistovaikutusten_arviointi/YVAhankkeet/Suurikuusik_on_kaivoksen_tuotanto_ja_varastointimaaran_kasvattaminen/Suurikuusikon_kaivoksen_tuotanto_ja_vara%2833199%29](http://www.ymparisto.fi/fi-Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Ymparistovaikutusten_arviointi/YVAhankkeet/Suurikuusik_on_kaivoksen_tuotanto_ja_varastointimaaran_kasvattaminen/Suurikuusikon_kaivoksen_tuotanto_ja_vara%2833199%29)

Keskeinen YVA-menettely on luontoarvojen kartoitus purkuputken reitillä. Purkuputken reitti nyt haetussa rakentamisluvassa on kuitenkin erilainen kuin mitä YVA-tarkastelun yhteydessä on esitetty.

Verrattaessa valituksen alaisen luvan karttaa (Liite 3, Kartta 1 ja Kartta 2 GTK:n kaivoskarttaversio purkuputkesta) YVA:ssa esitettyyn karttaan (Liite 3, Kartat 3 ja 4), huomataan, että purkuputken reitti luvassa poikkeaa jopa noin 1 km päähän YVA:ssa käsitellystä. YVA:n reitti on suunniteltu metsäalueella, kun luvan reitti kulkee suuremmalla suoalueella. Suurin poikkeama on useamman, ainakin noin 3.5-4 kilometrin matkalla. Tämä on merkittävä osa koko purkuputken pituudesta. Kuten YVA:ssakin on todettu, suoalueen luontoarvot voivat olla merkittävän suuria. Tarkasteltaessa luvan karttaa ja siinä esiintyviä kaarevia linjoja suhteessa YVA:n tarkaan kartan kulmikkaaseen reittiin, poikkeamia on enemmänkin. Maastokartoitus on tehty linjalla noin 10 m leveydellä. Jos kiinteistö numero 16 puuttuminen listalta tarkoittaisi sitä, että se olisi päätetty kiertää valtion maan kautta, niin myöskään sen kohdalla luvan reitillä ei ole tehty kartoitusta. Luvan pitäisi olla MRLn kaavan mukainen. On epäselvää myös onko asiasta neuvoteltu 47§ mukaisesti purkuputken sijainnista. Näin ollen luvan myöntäminen ennen MRLn mukaista kaavaa on kaivoslain vastainen. MRL mukaisessa kaavaprosessissa eri vaihtoehtojen sijoittuminen ja asianosaisten mielipiteet tulevat esille, eikä menettelyn sivuuttamiselle ole esitetty perusteita.

c) Kaivoslain etuoikeusjärjestyksen periaatteen rikkominen

Karttojen 6 ja 7 mukaan ennen kaivospiirin laajennusluvan jättämistä putken reitillä on Sakumpu-yhtiön malminetsintälupahakemukset Mesi ML20170034 5.4.2017 ja Palvanen ML20160062 15.11.2016.

Purkuputken reitti on erotettu näistä malminetsintälupahakemuksista. Tämä vaikuttaa rikkovan kaivoslain etuoikeusjärjestyksen periaatetta (32§). Koska purkuputken reitillä on lukuisia erilaisia vaihtoehtoja, kulku alueiden läpi ei ole välttämätöntä. Kaivoslupa ja erityisesti tiealue rajoittaa malminetsintää alueella. Toisaalta etsintälupien alueelle on annettu merkittävästi pitkäaikaisempi oikeus, jolla on myös ympäristövaikutuksia.

d) Purkuputkea ei voi jättää luontoon, koska siitä voi aiheutua merkittäviä ympäristöhaittoja. Tämä asia on myös hyvin todettu Kittilän kunnan vastineessa (Liite 4.). Kysymyksessä ei ole pelkästään ympäristölupa-asia, vaan yleisen edun kysymys, jollaisissa TUKES on määrännyt vakuuksia rakenteiden purkamiseen ja putkien poistamiseen. Putki tulee aikanaan rikkoutumaan ja romahtamaan, jolloin siitä tulisi muovisaastetta. Romahtanut putki aiheuttaisi eroosio-ongelmia. Isommat muovin kappaleet voivat aiheuttaa esimerkiksi leikkaus tai viiltämisriskejä ja vähitellen pienimmät kappaleet voivat hajota eliöihin rikastuviksi mikromuoveiksi. Putki voi myös tulla esteeksi maanpinnalle tai aiheuttaa liettymis- ja tulvimishaittoja. Edelleen putki voi muodostua loukuksi, johon eläimiä jää kuolemaan. Väite siitä, että kerran maahan kaivetun erikseen rakennetun tien varressa olevan putken purkamisen ympäristö-vaikutukset olisivat sen maaperään jättämistä suuremmat, on perustelematon yritys tavoitella taloudellista etua kustannusten suhteen.

Mikäli asia jätettäisiin ympäristöviranomaisen ratkaistavaksi on olemassa riski, että yhtiö rakentaa putken ennen ympäristöluvan lainvoimaiseksi tuloa, ja putki tai osa siitä, jäisi luontoon käyttämättömänä. On myös huomattava, että riippumatta oikeuden päätöksestä maanomistajilla on kaivoslain mukaan oikeus vaatia purkamaan kaivoksen sulkemisen jälkeen kyseisen tyyppiset rakennelmat.

3) Vaadimme TUKES:n samalla päätöksellä myöntämän täytöntöönpanomääräyksen välitöntä kumoamista. Purkuputken rakentaminen on alueella kiellettävä, kunnes kaivoslain 11§ luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi on saatu asianmukaisesti päätökseen ja valituksemme on ratkaistu. Muussa tapauksessa päätös tekee muutoksenhaun hyödyttömäksi, koska alueen luontoarvot saattavat tuhoutua korjaamattomalla tavalla.

Kaivosyhtiö perustelee lupahakemuksessa purkuputken rakentamista kiireellä. TUKES:n lupapäätös ja täytöntöönpanomääräys ajottuu nyt luonnon kannalta pahimpaan mahdolliseen vuodenaikaan mm. viitasammakoiden ja lintujen lisääntymisaikaan. YVA-arvioinnissa kaivosyhtiö lausuu useaan otteeseen, että purkuputken rakentamistyöt ajoitetaan talviaikaan, jolloin ympäristölle aiheutuvat vahingot ovat mahdollisimman pienet. Näin ollen kaivosyhtiöllä on aikaa odottaa täytöntöönpanon siirtymistä esimerkiksi ensi syksyyn, jolloin kesän aikana ehtii myös tekemään riittävät selvitykset ja tarkentamaan ympäristövaikutusten arviointeja.

4) Johtuen hallinnollisista ja kuulutusvirheistä lupaa ei voida hyväksyä ilman uutta käsittelyä. Jos näin kaikesta huolimatta kuitenkin meneteltäisiin, ei oikeus voi hyväksyä luvan virheitä, jotka ovat yksityisten ja yleisten etujen vastaisia. Kaivoslain mukaan kaikki haitat tulee korvata. TUKES tulee määrätä ilmoittamaan maanmittausvirastolle, että Kittilän Suurkuusikon kaivoksen suhteen on suoritettava jatko-kaivospiiritoimitus haittakorvauksien määrittämiseksi.

Koska valitus aiheutuu TUKES:n ja/tai hakijan ilmeisistä virheistä ja piittaamattomuudesta sekä mahdollisesti tahallisesti annetusta väärästä tiedosta (väite YVA:sta), ei ole kohtuullista, että valittajien oikeudenkäyntikulut jäisivät heidän vastattavakseen. TUKES ja hakija tulee määrätä yhteisvastuullisesti korvaamaan valittajien oikeudenkäyntikulut. Kulut ovat tällä hetkellä 750 euroa. KHO on virheellisen TUKES:n päätöksen yhteydessä tuominnut TUKES:n maksamaan oikeudenkäyntikulut poiketen hallinto-oikeuden kannasta (KHO 6029/2017 <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/muitapaatoksia/muupaatos/1511180186124.html>).

Varaamme itsellemme oikeuden täydentää valitusta jatkossa.

Kunnioittavasti SLL Lapin piirin puolesta

puheenjohtaja Seppo Aikio

toiminnanjohtaja hydrobiologi FT Anna Bagge

LIITTEET

LIITE 1. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) päätös kaivosluvan (Kaivoksen apualue) myöntämisestä ja määräys täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta 5.4.2018, lupatunnus KL2017:0002, Kaiv nro 5965, Kittilä. Hakija Agnico Eagle Finland Oy.

<http://www.tukes.fi/Tiedostot/kaivokset/kaivospiiripaatokset/tukesnettip%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s.pdf>

LIITE 2. SLL Lapin piirin lausunto 6.12.2017 rikastamon syötemäärän sekä rikastushiekan varastointikapasiteetin kasvattamista Kittilän kultakaivoksella käsittelevästä YVA-selostuksesta.

LIITE 3. Luvan alueen purkupuutkea koskevat kartat.

LIITE 4. Kittilän kunnan vastine purkupuutkiluvasta. <http://dynasty.kittila.fi/kokous/20181539-18-1.PDF>